

«ΕΔΩ ΘΑ ΜΕΙΝΟΥΜΕ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ»

ΤΟΥ Κ. Π. ΚΑΤΣΕΛΗ

‘Αλέκου Λιδωρίκη. Θέατρον ‘Αλικής»

‘Ο κ. ‘Αλέκος Λιδωρίκης, πού η τρίπρακτη κομεντί του «‘Εδώ θα μείνουμε για πάντα» δόθηκε την περασμένη βδομάδα στο θέατρο ‘Αλικής, είναι ένας νέος δραματικός συγγραφέας με άγνες προθέσεις. Και στο καινούργιο του έργο — όπως και στο «Μεγάλη στιγμή» πού παίχθηκε πριν τέσσερα χρόνια από τον ίδιο θίασο — προσπάθησε να ξεκινήσει έμφυχαμένος από μια σύλληψη, από μια ιδέα και μια συγκίνηση, πού του έμόρφωσαν τὰ άμεσα δεδομένα του περιβάλλοντός του. ‘Η διάθεσή του είναι να αποτιμήσει πνευματικά τὰ χιλιότροπα και σκόρπια έπεισόδια της πραγματικότητας. ‘Ανεξάρτητα προς τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ γεγονός αυτό είναι αξιοπρόσημο να τιμήσει ένα ζωντανό άνθρωπο. Τὸ ξεκίνημα αυτό για ένα νέο συγγραφέα είναι ὁ δρόμος ὁ σωστός. Είναι ὁ δρόμος πού φέρνει στὴ δημιουργία. ‘Αλλά ἡ Τέχνη είναι ἔφορος. Τὸ να συλλαμβάνεις και νὰ φέρεις ὅτι γύρω σου συμβαίνει, να συγκινηθείς και να πάλλεσαι σὲ κάθε περιστατικό και ἡ άέναντι τάση σου να σταθεῖς συνειδητά και με ἀνθρωπιά μέσα στο περιβάλλον σου, αυτό χαρακτηρίζει τὸν ξυπηγτό, τὸν πνευματικό άνθρωπο. ὅποιοδήποτε κι’ ἂν είναι ἡ ἐκδήλωσή του. ‘Αν όμως έχει κανείς και τὸ χάρισμα να συνειδητοποιεῖ και μορφοποιεῖ ἄλλαν αὐτὴ τὴν ψυχική και πνευματική εμπειρία, ὄλον αὐτὸν τὸν ἀνεκτίμητο πλοῦτο, τότε γεννιέται ὁ συγγραφέας. ‘Απ’ αὐτὸ βγαίνει πὸς ὅτι ἔχει σημασία στὴ ζωὴ είναι πρῶτα να εἶσαι ζωντανός άνθρωπος και ὕστερα ὅτι δήποτε ἄλλο, ἀκόμα και συγγραφέας ἢ καλλιτέννης. ‘Αν πάλι για τὴν ἀπόκτηση μιᾶς ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἰδιότητες ἀπειλεῖται να χάσει τὴν ἄσβαρήτητά σου, τὸ ἦθος και τὴν ἀξιοπρέπειά σου, τότες γίλιες φορές προτιμώτερο να πασαλείψεις με βοῦρκο τὸ πόδωπό σου παρὰ να ποζάρεις, μ’ αὐτὴ τὴν ἐξευτελιστική συγγραφική ἢ καλλιτεχνική μάσκα, στὸν κόσμο. Παλῆνες και γλισειπωμένες ἀλήθειες. Κι’ όμως πὸσο παροεργημένες στὸν τόπο μας. Και τούτο γιατί σὰ συγγραφέα — ἰδιαίτερα στὸ θέατρο — δὲ νοοῦμε τὸ γεῦμα και ζωντανό πρῶτα ἄνθρωπο, ἀλλὰ τὸ δεξιότεχνον ἐκεῖνον, πὸς με τὰ παιχνιδίσματα τοῦ ταλάντου του — πὸς είναι μιὰ ἀποκτημένη εὐχέρεια — κατορθώνει, μ’ ἄλλαν τὴν στέγνα τῆς ψυχῆς του, να σκαρώσει ένα έργο. ἔξιστορώντας μιὰ κοινὴ ὑπόθεση. ‘Αν πίσω ἀπὸ τὸ έργο προβάλλει μιὰ κοφια στυλογναμία, μιὰ τζουτζ’ ὀδικη συνείδηση, ένας πανόθλιος πτωχοπροδομιαιός, τὴ σημασία! Φτάνει να ὑπάρχει ένας

στρωτός διάλογος, μιὰ λογική ἀλληλουχία σκηνῶν, μερικά πικάντικα ἀστεία, ένα-δύο δραματικές ἐξωτερικές συγκρούσεις, και μερικά ἀνδρείκελλα — δίκην προσώπων — πὸς να κινούνται ἀνετα πάνω στὴ σκηνή! Τί μάταιος κόπος ἂν ἀποπειραθεῖ κανένας να ἰσχυρισθεῖ, πὸς ὄλα αὐτὰ δὲν είναι παρὰ ἀσήμαντες λεπτομέρειες και πὸς ὄσο πὸς τέλεια ἐμφανίζονται τόσο και πὸς ἀποκρουστικά είναι, σὰν λείπει ἡ ψυχὴ και τὸ πνεῦμα, και πὸς — για να θυμηθοῦμε τὸν Μπέρναρ Σόου — εὐ να γράφεις ένα έργο, πὸς να στέκεται πάνω στὴ σκηνή, είναι μιὰ κοινότατη ὑπόθεση, κατορθωτή και για τὸν τελευταῖο θνητό, πὸς ἔχει ἀνάγκη και γραφῆ, φτάνει να ἔχει τὴν ἀνοησία να βάλθει συστηματικά στὸ ἄχαρο αὐτὸ έργο!». ‘Αν όμως ὑπῆρχε στὸ θέατρό μας ένας δημιουργός στὸ ἀνάστημα τοῦ ‘Αγγλου συγγραφέα, τότε ὁ καθένας θα πείθονταν, ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή του και μόνον «πὸς δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη ἀγυρτεία ἀπὸ τὸ να μεγαλοποιῶν και να ἐξογκῶν — οἱ συγγραφεῖς ἢ οἱ κριτικοὶ — τὴ σημασία και τὴ δυσκολία τῶν σκηνικῶν αὐτῶν προσόντων» πὸς ἀνοφεραμε. Τὸ πὸσο δὲ κακὸ ἔχει κάνει στὸν τόπο μας ἡ ὑπερτίωση τῆς ἀξίας και τῆς σημασίας τῶν στοιχείων αὐτῶν μαρτυρεῖται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι κάθε τόσο πατοῦνε τὸν ὄγιο χῶρο τῆς Σκηνῆς και ἀνακηρύσσονται συγγραφεῖς διάφοροι ἀκαμάτηδες στὸ νοῦ και στὴν ψυχὴ, ἀλλὰ — κι’ αὐτὸ σήμερα μᾶς ἐνδιαφέρει — και ἀπὸ τὸ τραγικὸ ἐγεγέλασμα πὸς παθαίνουν μερικοὶ ἄλλοι,

τους» για να κατακτήσουν τὶς κορυφές τῆς ὄλικῆς ζωῆς και πὸς ἐτελικὰ κουρασμένοι, με τὴν ἀπογοητευση για κέρδος μοναχό, ξαναγυρῶνε νικημένοι — οἱ περισσότεροι — στὴν περαισμένη τους γωνιά. Γυρνῶνε ἐκεῖ πὸς κάποτε ξεκίησαν, με τσοσκιομένα τὰ φτερά, ἀλλὰ και με τὸ καταστάλαγμα τῆς γνώσης πὸς και στὸ ταπεινὸ αὐτὸ τῆς ζωῆς ὑπόγειο ὑπάρχει κάποια χαρά, κάποια ἀγάπη εὐλικρινέστερη, κάτι ἀπὸ τῆς ζωῆς τὴν ὁμορφιά. Και καταλήγει με τὴ στοχαστικὴ αὐτὴ διαπίστωση: «Κι’ είναι μεγάλη κι’ ἄραια ἡ στιγμή, κι’ είναι εὐλογημένη κείνη ἡ ὄρα για ὄσους θα μπορέσουνε κάποτε να νοῖσουν τὴ φοβερὴ ἀλήθεια: ὄτι ἡ εὐτυχία δὲ ζεῖ μονάχα στὰ ἐλεφτά, πὸς δὲ φωλιάζει μονάχα στὸ χρυσάφι, ἀλλὰ παντοῦ, και στὴ γωνιά τὴν ταπεινότερη, φτάνει να τὴ ζητήσουμε με πίστη». Τὰ συγκινημένα αὐτὰ λόγια τοῦ συγγραφέα είναι τίμια, είναι δημιουργικά. Πραγματικά, καθὼς σήμερα χάσαμε τὴν ἀνθρώπιμά μας, ὀιστηλατημένοι ἀπὸ τὴ δίψα τῆς ἀναρρίγησης, τοῦ εὐδοαισμοῦ και τῆς ἐξωτερικῆς λαμπρότητας, θυσιαζόντας πάνω στὰ ἔδα να τους τὴν ἀνθρώπιμά μας — παράδειγμα πολλοὶ ἐπαρχιώτες πὸς ρημάζουν τὰ σπῆτια τους για να δεθοῦν στὸ μάγγολο τῆς πρῶτεθούσας, νομίζοντας πὸς μέσα στὴν κίνηση και στὸ λαχάνισμα ὑπάρχει ἡ ζωὴ και ἡ ἐλευθερία — ἔπρεπε ν’ ἀκουσθεῖ μιὰ τέτοια φωνὴ πάνω ἀπὸ τὴ σκηνή και δραματικὰ να ἀξιοποιηθεῖ. Δὲν είναι ἀντίδραση αὐτὸ. Είναι πείρα ζωῆς. Είναι καταστάλαγμα γνώ-

σης. Τὸ να μπορεῖ κανείς — ὄταν πρέπει — να βρεῖ τὴ χαρὰ του και μέσα στοὺς τέσσαρες τοίχους τοῦ δωματίου του, δὲν είναι μόνον μιὰ λύτρωση για τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ και ἀναγκαῖα προϋπόθεση για κάθε δημιουργικὸ ξεκίνημα του. ‘Η δύναμη ἐν’ ἀποτιμῶμε πνευματικά τὰ δεδομένα τῆς ζωῆς μας», τοῦ περιωρισμένου περιβάλλοντός μας, είναι ἡ βάση τῆς ὄποιας μας προόδου. Ξεκινώντας ἀπὸ τέτοιες σύλληψεις, θα μπορούσε ένας ἄξιος συγγραφέας να δώσει ένα έργο με βαθύ ἀνθρώπινο περιεχόμενο. Για να κατορθωθεῖ αὐτὸ ἔπρεπε να συλληφθοῦν ζωντανὲς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις, με συνείδηση και εὐθύνη για κάθε τους πράξη, πὸς φλογισμένοι ἀπὸ τὴν πλάση τῶν πόθων τους, ἢ ἀπὸ μιὰ βαθειὰ ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντός τους, τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, ξεστρατίζουν ἀπὸ μιὰ τίμια, ἠθική και ἐσωτερικὰ πλούσια ζωὴ για να τραβήξουν ένα δρόμο ἀνθοσπαρμένο πὸς θα τους φέρει στὴν εὐτυχία, καθὼς τὸ νομίζουν, μὰ πὸς

με ὑπολόγησιμο ψυχικὸ και πνευματικὸ κόσμο, να δραματοποιῶν στὰ γλήγορα μιὰ τους σύλληψη πρὶν τὴ βασιλίσουν. πὸς τὴ συνειδητοποιήσουν και τὴν ὀλοκληρώσουν. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ συνῆθηκε και με τὸ νέο συγγραφέα κ. Λιδωρίκη. ‘Η βίασὴν του και ἡ ἐμπιστοσύνη του στὴν ἀναμφισβήτητη σκηνικὴ του δεξιότητα τὸν ἔφεραν στὴ συγγραφή τοῦ «‘Εδώ θα μείνουμε για πάντα». ‘Εργο πὸς ὄχι όμως δὲν προσφέρει, μ’ ὄλα του τὰ σκηνικά προσόντα, καμμιὰ συγκίνηση, ἀλλὰ, κι’ αὐτὸ ἔχει σημασία, πὸς πρόδωσε σ’ ὄλη του τὴ γραμμὴ τὴν ἀρχικὴ σύλληψη, τὴ σοβαρότητα και τὸ ἦθος τῆς σκέψης τοῦ δημιουργοῦ του. ‘Ο κ. Λιδωρίκης ξεκίησε ἀπὸ μιὰ σύλληψη πὸς ἔχει βαθειὰ ἀνταπόκριση με τὴ ζωὴ μας, τὴν ἀδιαιμόρωτη και τὴν παθολογικὰ ρωμαντικὴ. Θέλησε να δώσει τὸ δρῶμα τῶν χρεωκοπημένων ἐκείνων ὄνειροπόλων τῆς ζωῆς, πὸς μιὰ μέρα ξεκινῶνε, χωρίς τὰ ἀπαραιτήτα ἐφόδια, ἀπὸ τὸ ὑπόγειο

πρῆπει — να βρεῖ τὴ χαρὰ του και μέσα στοὺς τέσσαρες τοίχους τοῦ δωματίου του, δὲν είναι μόνον μιὰ λύτρωση για τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ και ἀναγκαῖα προϋπόθεση για κάθε δημιουργικὸ ξεκίνημα του. ‘Η δύναμη ἐν’ ἀποτιμῶμε πνευματικά τὰ δεδομένα τῆς ζωῆς μας», τοῦ περιωρισμένου περιβάλλοντός μας, είναι ἡ βάση τῆς ὄποιας μας προόδου. Ξεκινώντας ἀπὸ τέτοιες σύλληψεις, θα μπορούσε ένας ἄξιος συγγραφέας να δώσει ένα έργο με βαθύ ἀνθρώπινο περιεχόμενο. Για να κατορθωθεῖ αὐτὸ ἔπρεπε να συλληφθοῦν ζωντανὲς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις, με συνείδηση και εὐθύνη για κάθε τους πράξη, πὸς φλογισμένοι ἀπὸ τὴν πλάση τῶν πόθων τους, ἢ ἀπὸ μιὰ βαθειὰ ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντός τους, τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, ξεστρατίζουν ἀπὸ μιὰ τίμια, ἠθική και ἐσωτερικὰ πλούσια ζωὴ για να τραβήξουν ένα δρόμο ἀνθοσπαρμένο πὸς θα τους φέρει στὴν εὐτυχία, καθὼς τὸ νομίζουν, μὰ πὸς

“ΕΔΩ ΘΑ ΜΕΙΝΟΥΜΕ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ”

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8)

τραγικά διαπιστώνουν ότι σε κάθε τους βήμα δεν κάνουν τίποτε άλλο, παρά ν' αφήνουν τα ξεσκλιδιά από τα θεώτερα αγαθά της ύπαρξής τους. Όταν δε γυρίσουν στην παλιά τους ζωή, σαν άλλοι ναυαγισμένοι Δουκι-χώτες, η επιστροφή τους πρέπει να είναι συνειδητή και το ψυχικό τους δώμασμα τέτοιο, μέσα από τους κύκλους της συμφοράς που πέρασαν, ώστε η αφύπνισή τους να είναι ένα ξέσπασμα φωτερό της συνειδησίας τους, όχι μόνο γι' αυτούς, αλλά και για μας τους ίδιους. Μέσα σ' ένα τέτοιο δράμα θάπρεπε από τη μία μεριά ισχυρά να εικονισθεί το περιβάλλον μ' όλες τις επιδράσεις του κι' από την άλλη, οι ήρωες, που θα κινούνται σ' αυτό, να έχουν τέτοια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, μια τέτοια προσωπικότητα, που όσο κι' αν παραιστρατίζουν, να μην παύουν ποτέ να μας είναι συμπαθείς και το δράμα τους δράμα μας. Μόνον έτσι θα δικαιώνονται οι τύποι αυτοί και μέσα στη μερικότητά τους θα γίνονται σύμβολα. Ο κ. Λιδωρίκης όμως αστόχησε στην παραιστατική του εικό-νιση. Πλαστικά δε συνέλαβε το θέ-μα του. Δράση δεν υπάρχει σ' αυτό. Το αράδιασμα γεγονότων δεν συγκροτεί δράση. Έπρεπε να υπάρχουν πράξεις που να πηγάζουν από τη θέληση των ηρώων του, για τις ο-ποιές να είναι υπεύθυνοι αυτοί οι ή-ρωες, και αντιδράσεις πάλι τέτοιες που να δημιουργούν συγκρούσεις έ-σωτερικές, οργανικές. Αντί για όλα αυτά μας έδειξε τις τύχες της ζωής ενός άμορφου και λυμφοτικού

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 10)

θηλυκού, χωρίς την παραμικρότερη ζωική υπόσταση, χωρίς θέληση και ψυχή, που γίνεται ένα ενεργούμενο στα χέρια μιας εκφυλής μητέρας, μιας πορνοβοσκοῦ, που χωρίς μεγάλη δυσκολία, μ' ένα-δυό φουσκωμέ-να λόγια, κατορθώνει να παραιστρα-τήσει το κορίτσι της, πορνοβιδώντας το από έρωστη, σε έρωστη. Σ' όλη αυτή την πορεία του χαμού, ούτε για μια στιγμή δεν μας παρουσιάζεται η ήρωίδα αυτή ν' αντιδρά. Έτσι το κατόνημά της μας αφήνει ξένους και αδιάφορους. Ούτε πάλι ο πρώτος της άγνωστος έρωτας, για τον άλλον ήρωα του έργου, τον Πέτρο Γριλή, που τον παράτησε γιατί είναι φτωχός και ά-νεργος, ζωντανεύεται σαν μια δύνα-μη που θα φέρει με τον καρπό τη λύτρωση στην ψυχή της ήρωίδας. Όχι μόνο και το αίσθημα αυτό είναι άστοχο, αλλά και ο ίδιος ο ήρωας που το ενέπνευσε, δεν παύει να εί-ναι κι' αυτός μια άνεργη ψυχή, ένα άσκι φουσκωμένο από ένα δήθεν έ-ρωτικό πάθος που μόνον την περι-φρόνηση και όχι τη συμπόνοια μας κινά. Ο Πέτρος Γριλής θάπρεπε να ήταν μια ζωντανή δύναμη μέσα στο έργο. Η αντίδρασή του στο παρα-στράσια της άγαπημένης του, έ-πρεπε να ήταν αδιάκοπη, έντονη και σημαντική. Έπρεπε μέσα στην ύλι-κή του φτώχεια να ήταν ένας πλού-σιος ήθικά κόσμος, άγγελικά μιά και δυναμικά πλασμένος. Μόνον τότε θα δημιουργόνταν συγκρούσεις με γενι-κότερο ενδιαφέρον και μόνον τότε θα μας έπειθε ο συγγραφέας, πως η ήρωίδα του σαν ξαναγυρίσει άθνια-σμένη από τη ζωή που έκανε, στην πρώτη της αγάπη, «στη φτωχή γωνιά απ' όπου έφυγε, θα βρεί, γιατί ύ-

πάρχει, κάποια χαρά, κάποια αγα-πη ελκρινέστερη, κάτι από της ζωής την άμορφιάς. Τα λόγια όμως δε με-πείθουν. Στο θέατρο — γι' αυτό το δραματική τέχνη είναι το δυσκολώ-τερο είδος — πρέπει τα πάντα να έ-σαρκώνονται σε ζωντανές δυνάμεις να προσωποποιούνται. Αν δε συμβεί αυτό τότε οι ωραιότερες συλλήψεις μας είναι μοιραίο, καθώς κατα-τάνε κούφια φιλολογία να φέρουν το αντίθετο άποτέλεσμα. Όπως ακριβώς γίνεται και στο έργο του κ. Λιδωρί-κη. Τα τελευταία λόγια του ρωμα-ντικού εκείνου θυμοφιλόσοφου που α-κούονται μέσα στην ταβέρνα, δια-νταμώνονται όλοι οι χρεωκοπημένοι όνειροπόλοι της ζωής για να ξανα-ζήσουν τη παλιά τους φτωχιά με-τρία ζωή — καθώς τη θέλει ο συ-γγραφέας — τα λόγια αυτά, λέγω, ο-σαν επιμύθιο και σαν διδασκαλία — ο-κριβώς γιατί είναι τέτοια — είναι ά-διαστικά και καθώς γενικεύονται παίρνουν τη μορφή ενός απάθραστο και αντιδραστικού κηρύγματος, που στεφανώνει τη στοισιμότητα και το τέλημα.

Συμπέρασμα: Ο κ. Λιδωρίκης γι-άλλοδ' ξεκίνησε και άλλοδ' έφτασε. Έτσι πρόδωσε αυτός ο ίδιος και πα-ραποίησε τις αγνότερες συλλήψεις του, την ψυχική του εκείνη εμπειρία που σαν ζωντανό άνθρωπο τον τρέ-γισσε την απόκτησε, μιά και που τη ξαναόλασε από τη στιγμή που, σαν άλλος ήρωας του έργου του, ορθώθη να πραγματοποιήσει κι' αυτός μι-χμίαρα. Η περίπτωση του συγγρ-φέα είναι πιο δραματική για μας π-ρά των ηρώων που έμφανισε. Γι' α-υτό και τόσο πλατεία διαχοληθήκαμε ΠΕΛΟΣ ΚΑΤΣΕΛΗΣ